30 Ιανουαρίου 2026

Τρεις Ιεράρχες· γιατί γιορτάζουν σήμερα μαζί, ενώ έχει ο καθένας τη δική του γιορτή;

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Ορθόδοξη πίστη / Συναξαριακές Μορφές

Οι τρεις Ιεράρχες, προστάτες της Μεγάλης του Γένους σχολής. Τοιχογραφία στην αίθουσα τελετών.

Η αιτία για την εισαγωγή της εορτής των Τριών Ιεραρχών στην Εκκλησία είναι το εξής γεγονός: Κατά τους χρόνους της βασιλείας του Αλεξίου του Κομνηνού, ο οποίος διαδέχτηκε στη βασιλική εξουσία τον Βοτανειάτη, έγινε στην Κωνσταντινούπολη φιλονικία ανάμεσα σε λόγιους και ενάρετους άνδρες. Άλλοι θεωρούσαν ανώτερο το Μέγα Βασίλειο, χαρακτηρίζοντας τον μεγαλοφυΐα και υπέροχη φυσιογνωμία, αφού με τις ομιλίες του ερεύνησε σε βάθος τη φύση των όντων, με τις αρετές του αμιλλούνταν με τους αγγέλους, δεν συγχωρούσε πρόχειρα και εύκολα τους αμαρτάνοντες και αφού κατά το ήθος ήταν σοβαρός και δεν είχε τίποτε το γήινο. Τον θείο Χρυσόστομο τον υποβίβαζαν, με την αιτιολογία ότι, σε αντίθεση προς τον Μέγα Βασίλειο, συγχωρούσε τούς αμαρτάνοντες εύκολα, χωρίς τον επιβαλλόμενο έλεγχο.

Άλλοι τοποθετούσαν ψηλά τον θείο Χρυσόστομο και τον θεωρούσαν ανώτερο από τον Μέγα Βασίλειο και τον Γρηγόριο με τήν αιτιολογία: ότι ήταν πιο συγκαταβατικός στις διδασκαλίες του, ότι με την ωραία και σαφή διατύπωση των

νοημάτων και σκέψεων του καθοδηγούσε αποτελεσματικά τους ανθρώπους και τους προσέλκυε στη μετάνοια, ότι είχε συγγράψει πλήθος μελίρρυτους λόγους και ότι διακρινόταν για τη ρητορική του δεινότητα.

Και, τέλος, άλλοι, προσκείμενοι στο Γρηγόριο το Θεολόγο, θεωρούσαν αυτόν ανώτερο από τους δύο άλλους, δηλαδή από τον Βασίλειο και τον Χρυσόστομο. Και τούτο, γιατί, όπως έλεγαν, με την κομψή και ποικιλμένη φράση του, τους βαθυστόχαστους λόγους του και το γοητευτικό και πλούσιο λεξιλόγιο του υπερέβη όλους τους ξακουστούς για την ελληνική παιδεία και φιλοσοφική συγκρότηση και όλους τους διακρινόμενους για την εκκλησιαστική παιδεία και θεολογική κατάρτιση.

Η φιλονικία αυτή είχε ως αποτέλεσμα να διαιρεθούν τα πλήθη των χριστιανών και άλλοι ονομάζονταν Ιωαννίτες, άλλοι Βασιλείτες και άλλοι Γρηγορίτες.

Γύρω λοιπόν από τα ονόματα αυτά συνεχιζόταν η φιλονικία και κάθε ομάδα έμενε σταθερή στη θέση της. Μετά από χρόνια όμως εμφανίστηκαν οι μέγιστοι αυτοί Ιεράρχες, πρώτα καθένας χωριστά και στη συνέχεια και οι τρεις μαζί, στον Ιωάννη, τον επίσκοπο της πόλεως Ευχαΐτων, κάποια ώρα που ερμήνευε ιερά κείμενα. – Ο Ιωάννης είχε μεγάλη θεολογική κατάρτιση αλλά και γνώση της ελληνικής παιδείας, όπως φαίνεται από τα συγγράμματα του. Είχε φτάσει, επίσης, στο άκρο της ηθικής τελειότητας—. Εμφανίστηκαν, λέγω, στον Ιωάννη — και εμφανίστηκαν στ’ αλήθεια, όχι σε όνειρο — και του είπαν: «Εμείς, όπως βλέπεις, είμαστε ένα ενώπιον του Θεού και δεν υπάρχει καμιά αντίθεση ούτε αντιδικία ανάμεσα μας. Όμως, κάτω από τις ιδιαίτερες χρονικές συγκυρίες και περιστάσεις που βρέθηκε καθένας μας, κινούμενοι και καθοδηγούμενοι από το Άγιο Πνεύμα, γράψαμε σε συγγράμματα, και με τον τρόπο του ο καθένας, διδασκαλίες που βοηθούν τους ανθρώπους να βρουν το δρόμο της σωτηρίας. Επίσης, τις βαθύτερες θείες αλήθειες, στις όποιες μπορέσαμε να διεισδύσουμε με το φωτισμό του Αγίου Πνεύματος, τις συμπεριλάβαμε σε συγγράμματα που εκδώσαμε. Και ανάμεσα μας δεν υπάρχει ούτε πρώτος ούτε δεύτερος· αλλά, αν ειπείς τον ένα, συμπορεύονται δίπλα του και οι δύο άλλοι. Σήκω λοιπόν και δώσε εντολή στους φιλονικούντες να σταματήσουν τις έριδες και να παύσουν να χωρίζονται για εμάς. Γιατί εμείς, και στην επίγεια ζωή που ήμασταν και στην ουράνια που μεταβήκαμε, φροντίζαμε και φροντίζουμε να ειρηνεύουμε και να οδηγούμε σε ομόνοια τον κόσμο. Και όρισε μία ημέρα να εορτάζεται από κοινού η μνήμη μας· και, καθώς είναι χρέος σου, να ενεργήσεις να εισαχθεί η εορτή στην Εκκλησία και να συνταχθεί η ιερή ακολουθία. Ακόμη ένα χρέος σου· να παραδώσεις στις μελλοντικές γενιές ότι εμείς είμαστε ένα για το Θεό. Βεβαίως και εμείς θα συμπράξουμε για τη σωτηρία εκείνων που θα εορτάζουν τη μνήμη μας, γιατί νομίζουμε πως έχουμε και εμείς κάποια παρρησία

ενώπιον του Θεού». Αφού, λοιπόν, είπαν τα λόγια αυτά, φάνηκαν ότι πέταξαν προς τον ουρανό, καταλαμπόμενοι από ένα φως υπερκόσμιο και καλώντας ονομαστικά ο ένας τον άλλο.

Ύστερα από το θαυμαστό αυτό γεγονός, ο θειος εκείνος άνδρας, ο επίσκοπος Ευχαΐτων Ιωάννης, σηκώθηκε και έκαμε ό,τι του εισηγήθηκαν οι Άγιοι. Επέβαλε δηλαδή την ηρεμία και τη γαλήνη και στο πλήθος και στους φιλονικούντες λογίους και ενάρετους άνδρες (και αυτό έγινε εύκολα, γιατί ήταν ξακουστός για την αρετή του και τον σέβονταν) και εισήγαγε στην Εκκλησία την εορτή των Τριών Ιεραρχών, ώστε να εορτάζονται από κοινού και να δοξάζεται ο Θεός.

Και τώρα πρόσεξε τη σύνεση του ανδρός: Επειδή βρήκε ότι μέσα στον Ιανουάριο μήνα υπήρχαν εορτές και για τους τρεις αυτούς Αγίους, στη 1 Ιανουαρίου για το Μέγα Βασίλειο, στις 25 για τον θείο Γρηγόριο και στις 27 για τον θείο Χρυσόστομο, τους ένωσε και σε μια κοινή εορτή, στις 30 Ιανουαρίου, την οποία και στόλισε με κανόνες και τροπάρια και λόγους εγκωμιαστικούς, όπως τους ταίριαξε. Και, καθώς νομίζω, τα άσματα της ακολουθίας αυτής τα συνέθεσε ο Ιωάννης κατά νεύση και φωτισμό των τριών αγίων Ιεραρχών, και έτσι όχι μόνον δεν υπολείπονται σε τίποτε από παρόμοια που έχουν σκοπό τον έπαινο Αγίων, άλλα είναι και ανώτερα από όλα αυτά· και θα είναι και ανώτερα από όσα μελλοντικά θα συνταχθούν.

Πηγή: *Γεωργίου Δ. Παπαδημητροπούλου, Με τους Αγίους μας, Συναξαριστής μηνός Ιανουαρίου, Αποστ. Διακονία 1994, σ. 206-210.*